

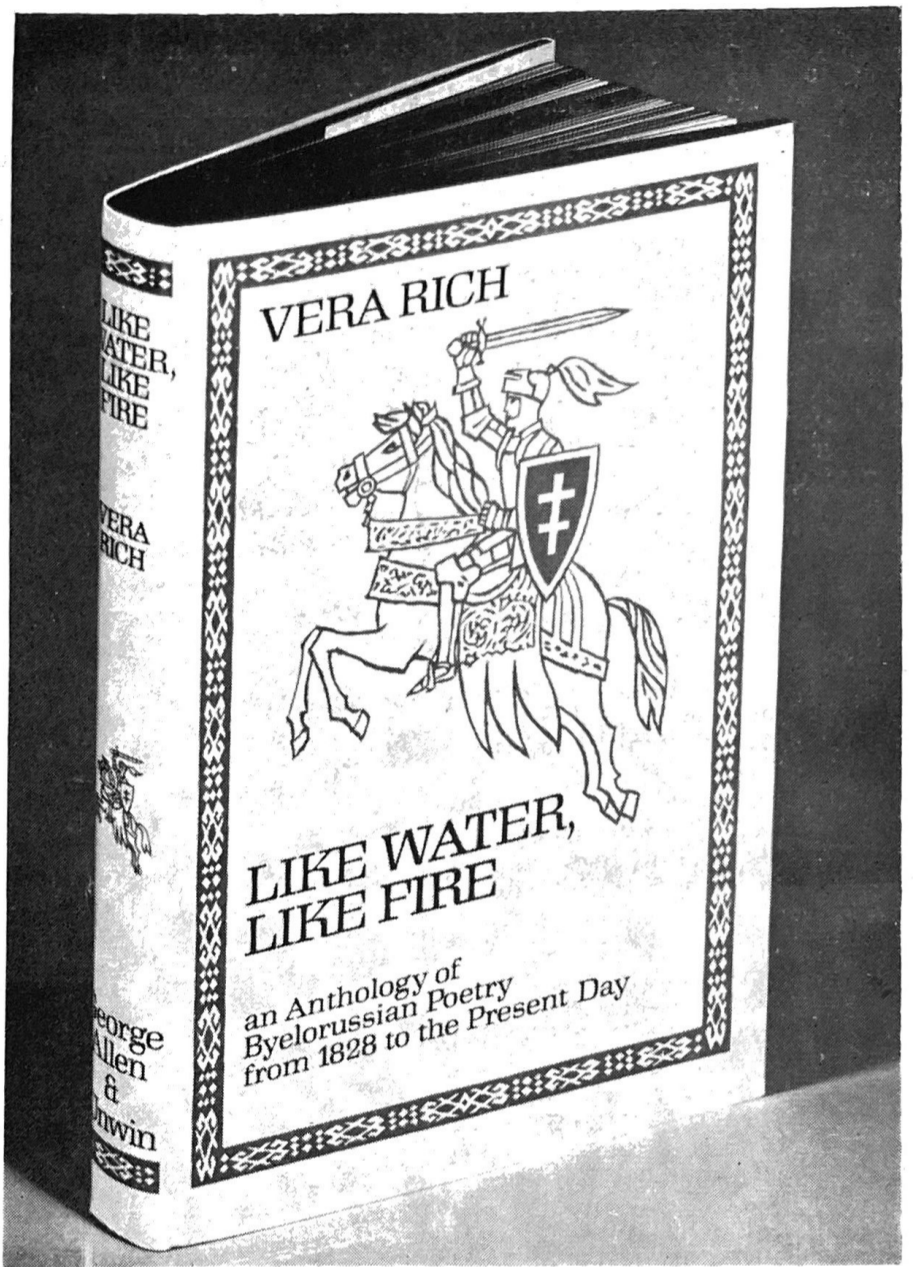
САВЕЦКАЯ КАНФІСКАЦЫЯ АНТАЛЭГІІ ЮНЭСКА

Нацыянальная Камісія БССР для справаў ЮНЭСКА заблякавала пашырэнне выдадзенае ў Лёндане анталёгіі беларускае паэзіі ў ангельскім перакладзе. Анталёгія выйшла ўлетку 1971 г. у выдавецтве Джордж энд Унвін. Пераклад вершаў зрабіла ангельская паэтка Вера Рыч. Яна-ж — аўтарка ўводнага артыкулу да кнігі й камэнтараў да зьмешчаных у ёй твораў 41 паэты. Кніга (347 бал.) загалюленая „Як вада, як агонь” — словы з Купалавае песьні пра Лявона („На папасе”): „Зварухнуўся Лявон, як вада, як агонь, пазнаў сілу ў сабе нябывалую”.

Савецкі бок браў удзел у рыхтаваньні кнігі. Вера Рыч, складаючы падзяку тым, хто ёй дапамагаў у апрацоўваньні перакладаў і камэнтараў (біскуп Часлаў Сіповіч, а. Аляксандар Надсон, архімандрыт Леў Гарошка, сп. сп. Дамінік Аніска, Павал Навара й Павал Асіповіч), згадвае таксама беларускага савецкага паэту Язэпа Семяжона, якому Вера Рыч дзякуе „за ягонь сьпісак вершаў да ўлучэньня”. Савецкі ўдзел у рыхтаваньні анталёгіі не абмежаваўся аднак да „сьпіску ўлучэньняў”. Як выявілася з часам, савецкая цэнзура накінула таксама й свой сьпісак „вылучэньняў”, у выніку чаго ў анталёгіі не знайшлося, прыкладам, месца вершам замежных беларускіх паэтаў. Пра іх Вера Рыч згадвае адно ў уводным артыкуле (б. 21): „...тымчасам як іншыя (паэты), занесеныя на Захад у выніку нацыстаўскае акупацыі зь ейнымі ненасытнымі патрэбамі рабскае працы, пасяліліся па заканчэньні вайны вонках свае бацькаўшчыны (між іх найзначнейшая бадай Наталья Арсеньнева, што жыве цяпер заможна ў Нью Ёрку)”. У Семяжонаў сьпісак „вылучэньняў” трапіла й шмат выдатных ды асабліва характэрных для беларускае літаратуры савецкіх паэтаў, як сучасных, гэтак і пэрыяду 20-ых гадоў, вершаў якіх у анталёгіі няма, затое залішня шчодро рэпрэзэнтаваньня ў ёй паэты, хоць і ня высокага таленту, але бездакорныя з гледзішча партыйнага.

Пра пэўнае супрацоўніцтва выдаўцоў анталёгіі з дэлегацыяй БССР сьветчыць таксама наступная анатацыя на супэрвокладцы кнігі: **„КАЛЕКЦЫЯ ЮНЭСКА РЭПРЭЗЭНТАЦЫЙНЫХ ТВОРАЎ. ЭУРАПЕЙСКАЯ СЭРЫЯ.** Гэтая праца зь беларускага была прынятая ў сэрыі перакладаў, ужыццяўляных супольна Арганізацыяй Задзіночаных Нацыяў для Справаў Асьветы, Навукі й Культур (ЮНЭСКА) ды Нацыянальнай Камісіяй для справаў ЮНЭСКА Беларускае Савецкае Сацыялістычнае Рэспублікі”.

Пасьля выхаду анталёгіі ў сьвет і паступленьня ў продаж (цана — 4,50 фунта) прадстаўніцтва БССР у ЮНЭСКА запратэставала супраць пашырэння кнігі ды выставіла дамаганьне, каб кніга была зусім зьнішчаная. ЮНЭСКА на гэта не пайшла, бо гэта было-б. пагвалчаньнем падпісанага з выдавецтвам кантракту.

Асабліва войстра запратэставала дэлегацыя БССР супраць зьмяшчэньня на супэрвокладцы (апрацаванае мастаком Стуртам Ірвінам) Пагоні ды наступнага тлумачэньня: **„ПАГОНЯ** (рыцар на кані) была старадаўнай пячацый і гэрбам Вялікага Княства Літвы-Русі, за духовых спадкаёмцаў якога ўважалісья паэты беларускага адраджэньня пачатку дваццатага стагодзьдзя”.

Пачаліся доўгія перамовы. Пасьля шэрагу дыскусіяў у гэтай справе між прадстаўнікамі ЮНЭСКА і БССР быў дасягнуты часовы кампраміс: ЮНЭСКА падрадзілася перадрукаваць на свой кошт супэрвокладку кнігі з тым, што зь яе будзе зьнятая Пагоня й замененая дубовым лістком; будзе зьнятая анатацыя пра супольнасьць выданьня, а заміж яе будзе надрукованая заўвага, што „пагляды й думкі выказаныя ў праявінай частцы гэтае анталёгіі — вылучная адказнасьць рэдактара-перакладніцы сп-чны Веры Рыч”; будзе зьнятае надрукаванае на падзагаловачнай балоне зазначэньне, што, згодна з Бэрнскай міжнароднай канвэнцыяй, кніга падлягае законам пра аўтарскія правы.

Якім парадкам дайшло да гэткага канфікту, хто з савецкага боку быў адказны за рыхтаваньне анталёгіі, — ня ведама. Ёсьць тымчасам адно пэўнае дадзеньня пра не-

каторых прадстаўнікоў ад БССР у ЮНЭСКА. Гэтак, афіцыйнае выданьне ЮНЭСКА англамоўны месячны бюлетэнь „ЮНЭСКО Кронікл” № 4 за красавік 1971 г. падаў, што 16 лютага 1971 г. Валеры Анішчук заняў становішча слагага прадстаўніка БССР у ЮНЭСКА ды што ягонь папярэднік Віктар Калбасін быў пераведзены на выканваньне іншых абавязкаў. Чатыры месяцы пасьля той-жа бюлетэнь (№ 8-9 за жнівень-верасень 1971 г.), паведамляючы пра замены асобаў у нацыянальных прадстаўніцтвах пры ЮНЭСКА, падаў, што „місьтэр Віктар С. Калбасін назначаны на Генэральнага Сакратара Нацыянальнае Камісіі” (БССР).

Нямаведама тымчасам, чым скончыцца гэты выкліканы савецкаю цэнзураю міжнародны скандал. Але ўжо тое, што ведама, яшчэ раз паказвае, якія даўгія кіпцюры мае кантраляваная Масквой бэсэсэраўская цэнзура. Цэнзуры гэныя, дамогшыся таго, што з анталёгіі былі вылучаныя нявыгодныя савецкай прапаганьдзе беларускія паэты, пасягаюць цяпер на свабоду слова ангельскае паэты й выдаўцоў. Вось вам савецкае разуменьне свабоды! Вось вам аўтарскія правы — ня тое, каб падсавецкага чалавека, а замежнае грамадзянкі! Савецкая свабода канчаецца там, дзе пачынаюцца прагандавыя інтарэсы паліцыйнага камуністычнага рэжыму.